

Ιερά Μονή Προυσού και Άγιον Όρος· μια αμφίδρομη πνευματική σχέση στο πέρασμα των αιώνων (Μοναχός Πατάπιος Καυσοκαλυβίτης)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](http://www.pemptousia.gr)

Οι αγιοτρόφοι περιοχές της Ευρυτανίας και της Αιτωλοακαρνανίας, από αιώνες διατηρούν, μέσα από μία αμφίδρομη σχέση, ισχυρούς πνευματικούς δεσμούς με το Άγιον Όρος.

Στο αγιορειτικό Αγιολόγιο και στην εν γένει αγιορείτικη ιστορία, καταγράφονται, ιδίως κατά τον 18ο και 19ο αιώνα, οσιακές μορφές Αγραφιωτών αλλά και Αιτωλών και Ακαρνάνων, πού ασκήθηκαν, έδρασαν και μεγαλούργησαν στο ευωδιαστό Περβόλι της Παναγίας. Ανάμεσά τους, την εποχή εκείνη, διακρίνονται οι όσιοι Ακάκιος ο Καυσοκαλυβίτης ο εκ Γολίτζης († 1730), οι οσιομάρτυρες Ρωμανός ο Καυσοκαλυβίτης ο εξ Ασπροπύργου († 1694), Γεράσιμος ο Μεγαλοχωρίτης της σκήτης Αγίου Παντελεήμονος († 1812), Κυπριανός ο εξ Αγράφων ο Κουτλουμουσιανός († 1679) και ο ιερομάρτυς Κοσμάς ο Αιτωλός († 1779). Ασκήθηκαν επίσης οσιακής βιοτής λόγιες μορφές όπως ο ιερομόναχος Ιωνάς ο Καυσοκαλυβίτης († 1765), ο ιερομόναχος Διονύσιος ο εκ Φουρνά ο ιστοριογράφος (1670-περ.1746), ο ιεροδιάκονος Ιωσήφ ο εκ Φουρνά († περ. 1822-1830), ο ιερομόναχος Κύριλλος ο εξ Αγράφων († 1805) καθηγητής της Αθωνιάδος και κοινός Πνευματικός του Αγίου Όρους, ο ιερομόναχος Σέργιος Μακραίος διδάσκαλος της Μεγάλης του Γένους Πατριαρχικής Σχολής († 1819), ο ιερομόναχος Πελάγιος ο Καυσοκαλυβίτης από την Ανδράνοβα († 1788) ηγούμενος και Ανακαινιστής της μονής Προυσού, ο ιερομόναχος Κύριλλος Καστανοφύλλης (1775-1835), ηγούμενος κι αυτός της Μονής Προυσού και ο ιερομόναχος Ραφαήλ ο Ακαρνάν ο Καυσοκαλυβίτης (1714-1804), συμμαθητής του Ευγένιου Βούλγαρη και διδάσκαλος στη Ζαγορά και σημαντικός υμνογράφος. Όλες αυτές οι πνευματικές μορφές, είναι κάποιοι από τούς κρίκους της χρυσής Αλυσίδας πού συνδέει τους τόπους μας, την Ευρυτανία, την Αιτωλοακαρνανία και το Άγιον Όρος.

Ειδικότερα, η περίπυστος Μονή του Προυσού, το παλλάδιο αυτό των Αγράφων και της Αιτωλίας, είναι ο πνευματικός και ιστορικός εκείνος τόπος, περί του οποίου εκλεκτοί συνομιλητές με τις εμπειριστατωμένες εισηγήσεις τους και ακόμη εκλεκτότερο κοινό με την τιμητική παρουσία του, αξιοχρέως διαλέγονται κατά τη σημερινή ημερίδα. Στα στενά χρονικά πλαίσια μιας εισηγήσεως, θα επιχειρήσουμε μία πολύ συνοπτική παρουσίαση όψεων της αμφίδρομης σχέσης της Μονής Προυσού με το Άγιον Όρος.

Η σχέση αυτή είναι ουσιαστική και καίρια καθώς αναφερόμαστε σέ πνευματικές μορφές ή καλλιτεχνικές προσωπικότητες πού συνδέονται -έκτος των άλλων- και με την καταγραφή της ιστορίας της ιδρύσεως, την επιτυχή επανίδρυση και επάνδρωση της Μονής από Αγιορείτες μοναστές αλλά και σέ πνευματικά αντιδάνεια, όπως για παράδειγμα, η συμβολή της Μονής Προυσού στην αναγέννηση του σύγχρονου αθωνικού μοναχισμού.

Η αναφορά μας, αξιοχρέως, αρχίζει με τον οσιομάρτυρα Ρωμανό τον Καυσοκαλυβίτη, τον πρώτο από τούς τρεις νεομάρτυρες-μαθητές του οσίου

Ακακίου του Καυσοκαλυβίτου του εξ Αγράφων, πού μαρτύρησε στην Κωνσταντινούπολη το 1694. Ο άγιος Ρωμανός είδε το φως της πρώτης ημέρας του στο χωριό Σόβολακ της επαρχίας Λυτζάς και Αγράφων, μετέπειτα Ανδράνοβα, και σημερινό Ασπρόπυργο Ευρυτανίας, πού ως γνωστόν βρίσκεται πλησίον της μονής Προυσού, στην οποία και αρχικά εισήλθε για να μονάσει. Σε χειρόγραφες μαρτυρίες πού σχετίζονται με την Ιερά Διήγηση της Θεοτόκου Προυσιωτίσσης αναφέρεται ότι πριν ο άγιος Ρωμανός αναχωρήσει για το Άγιον Όρος, είχε ασκηθεί ως δόκιμος μοναχός στη μονή Προυσού.

Τον Ιούνιο του 2012 καθώς και τον Νοέμβριο του 2014, στο πλαίσιο Συνεδρίων Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού, είχαμε την ευκαιρία να παρουσιάσουμε στο φιλομαθές κοινό την πολύ σημαντική φυσιογνωμία του λογίου Αγιορείτου ιερομονάχου Ιωνά Καυσοκαλυβίτου του Αιτωλού († 1765). Στις εισηγήσεις μας εκείνες ανακεφαλαιώσαμε τις μέχρι τότε πληροφορίες και βιογραφικές ειδήσεις περί αυτού, τις όποιες η έρευνα, τόσο η δική μας όσο και άλλων ερευνητών είχε επισημάνει και τον συνδέσαμε άμεσα με τη μονή του Γενεσίου της Θεοτόκου Παλαιοκαρυάς Τριχωνίδος, της οποίας σήμερα το σωζόμενο καθολικό λειτουργεί σήμερα ως κοιμητηριακός ναός του χωριού Ζακόνινα Τριχωνίδος. Σύμφωνα με πληροφορίες, πού η ερευνά μας δεν έχει ακόμα διασταυρώσει, η έρημη αυτή Μονή υπήρξε μετόχι της μονής Προυσού...

(...) Ο ιερομόναχος Πελάγιος († 1788) καταγόταν από το χωριό Ανδράνοβα (σημερινό Ασπρόπυργο) του Καρπενησίου. Το πιθανότερο είναι να προσελκύσθηκε στο Άγιον Όρος από την φήμη του συντοπίτη του οσιομάρτυρα Ρωμανού γι' αυτό και κοινοβίασε στην ιστορική και αγιοτόκο Καλύβη του Αγίου Ακακίου ως υποτακτικός του παπά-Ιωνά του Καυσοκαλυβίτου... Φθάνοντας στον Προυσό ο Πελάγιος ανέλαβε την ηγουμενία της Μονής (1754-1785) προχωρώντας μάλιστα σε μεγάλες ανακαινίσεις. Μετέβη εκεί από το Άγιον Όρος, ανταποκρινόμενος στις παρακλήσεις των συμπατριωτών του να φροντίσει για το παλλάδιο της Ευρυτανίας, τη μονή Προυσού, η οποία είχε υποστεί μεγάλες ζημιές από πυρκαϊά το 1754. Σημαντικό σταθμό στο εκτεταμένο ανακαινιστικό και κτητορικό έργο του Πελαγίου αποτελεί η ανέγερση του νέου καθολικού της Μονής, το όποιο μάλιστα φροντίζει και να αγιογραφηθεί, σύμφωνα άλλωστε με μεγαλογράμματη επιγραφή στο καθολικό της Μονής...

(...) Με τη σειρά του, ο «πανοσιώτατος» και «μουσικολογιώτατος» ιερομόναχος Κύριλλος Καστανοφύλλης, γέννημα μεν της Καστανιάς των Αγράφων, θρέμμα δε του Αγίωνυμου Όρους Άθω, αναγεννήθηκε μέσω της εισόδου του στη μοναχική ζωή στη μονή του Προυσού, την οποία στη συνέχεια και ευεργέτησε. Ολοκληρώθηκε όμως ως μεγαλόσχημος μοναχός και καλλιεργήθηκε πνευματικά

στο Άγιον Όρος, όπως άλλωστε και πλειάδα αγιασμένων μορφών που ζωογόνησαν τον γηραιό Άθωνα με την φρεσκάδα των Ευρυτανικών και Ακαρνανικών ορέων...

(...) Ο ιερομόναχος Κύριλλος συνδέεται με τη σύνθεση και τη διόρθωση υμνογραφικών κειμένων τόσο στην Ιερά Διήγηση, που αποτελεί ως γνωστόν την πρώτη έντυπη συλλογή περί της θαυματουργού εικόνας της Θεοτόκου Προυσιωτίσσης όσο και στην Ακολουθία του υποτακτικού του οσιομάρτυρος Γερασίμου του Μεγαλοχωρίτου. Η Ιερά Διήγησις πρωτοεκδόθηκε στην Τεργέστη το 1815. Η συγκρότηση της εν λόγω συλλογής υπήρξε αποτέλεσμα συνεργασίας του Κυρίλλου με άλλα λόγια πρόσωπα. Πρόκειται κυρίως για Αγιορείτες υμνογράφους, που συνέθεσαν τροπάρια ή κανόνες για την Θεοτόκο Προυσιώτισσα. Αναφέρονται: ο όσιος Νικόδημος ο Αγιορείτης, ο μοναχός Χριστόφορος ο εκ της ιβηριτικής Σκήτης Τιμίου Προδρόμου, ο ιερομόναχος Γεράσιμος Ιωαννούλης, ο εκ της Σκήτης της Αγίας Άννης, ο ιεροδιάκονος Βενέδικτος της μονής Αγίου Παντελεήμονος ο εκ Σύμης καταγόμενος († 1840) και ο ιερομόναχος Ιωνάς Καυσοκαλυβίτης...

(...) Θεωρούμε επίσης άξια μνείας την παρουσία στην ιερά Μονή Προυσού, κατά την περίοδο 1974-1978, της πολύ συγκροτημένης και δημιουργικής μοναστικής αδελφότητας υπό την ηγουμενία του ιερομονάχου Γρηγορίου Ζουμή. Οι εκλεκτοί αυτοί πατέρες μετά την αναχώρησή τους από τον Προυσό, επάνδρωσαν την ιερά Μονή Δοχειαρίου στο Άγιον Όρος, συμβάλλοντας δυναμικά στην αναγέννηση του Αθωνικού Μοναχισμού, που συντελείται με τη χάρη του Θεού από τα τέλη της δεκαετίας του 1970...

(...) Ευχόμαστε η προσεχής έρευνα τόσο στο Αρχείο και τη Βιβλιοθήκη της μονής Προυσού όσο και αλλού να φωτίσει περισσότερο τις πολύ σημαντικές αυτές αγιορειτικές πτυχές της ιστορίας της.

Αποσπάσματα από την εισήγηση του συγγραφέα κατά την επιστημονική ημερίδα «Ο Κύριλλος Καστανοφύλλης ο Αγιορείτης, Ιερά Μονή Προυσιωτίσσης και η Σχολή Ελληνικών Γραμμάτων Προυσού», που διοργανώθηκε στο Αγρίνιο στις 27 Νοεμβρίου 2016. Την εισήγηση ανέγνωσε ευγενώς ο φιλοαθωνίτης αγιογράφος Νίκος Μπαζώνης, καθώς η παρουσία του Γέροντος Παταπίου δεν κατέστη εφικτή.